

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОСУДДЯ

DOI: 10.33498/opus-2019-11-281

Людмила Скомороха

кандидатка юридичних наук, заслужена юристка України, завідувачка відділу з питань призначення суддів та припинення відставки суддів Вищої ради правосуддя (Київ, Україна)
l.skomoroha@hcj.gov.ua

УДК 342.565:347.962(477)

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ СКЛАДОВІ ПОСАДИ СУДДІ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджуються питання принципів формування суддівського корпусу в Україні. Звернуто увагу на необхідність законодавчої актуалізації стандартів поведінки судді з урахуванням широкого використання ними соціальних мереж та інших засобів обміну й розповсюдження інформації. Наголошено на одній із головних проблем, яка нині постала перед судовою владою, – необхідності повернення довіри громадян, суспільства до судової влади, щоб кожна людина відчувала повагу до носіїв суддівської мантиї.

Високий рівень вимог до професійної підготовки, морально-етичних та інших особистих якостей осіб, які претендують на посаду судді, визначає необхідність використання сучасних методів вивчення особистості.

Мета статті полягає у висвітленні та актуальності питання морально-етичних вимог, які висуваються до судді (кандидата на посаду судді), їх законодавчої регламентації. Унеможливлення тиску та впливу на суддівський корпус у межах чинного законодавства, дотримання принципу незалежності судової влади в Україні.

Україна перебуває у стані постійного пошуку й удосконалення шляхів формування незалежної судової гілки влади. Проте ці процеси не повинні гальмувати діяльність суду та поповнення його новими судьями, оскільки життя не стоїть на місці й суддівський корпус потребує постійного оновлення.

Формування суддівського корпусу з кола осіб, які найбільше підходять за своїми професійними й особистими якостями на посаду судді, є одним із головних аспектів успішного завершення судової реформи та створення сильної і незалежної судової влади, що має високий авторитет у суспільстві.

Авторка доходить висновку, що стає очевидним питання, чому останнім часом суспільство все більше схильне до розгляду роботи судді виключно через призму негативу, можливості притягнення його до відповідальності, визначення підстав та умов, за яких на суддю буде накладено стягнення. Одним із аспектів цієї пробле-

© Людмила Скомороха, 2019

Людмила Скомороха

ми можна назвати дефіцит моральності в поведінці суддів. Коли йдеться про проблеми в суддівському корпусі, то очевидним стає питання, з кого складається такий корпус і на яких засадах відбувається його формування.

Одним з елементів професійності судді є професійний обов'язок, пов'язаний із професійною честю, етичністю, моральністю, постійним підвищенням майстерності, вихованням у людей поваги до закону. Особливе місце у судовій діяльності займає суддівське сумління, яке формується на основі правових та етичних вимог. Суддівське сумління змушує суддю діяти відповідно до своїх моральних переконань і професійних обов'язків.

Професійні якості судді – це певний набір характеристик, які мають вказувати на те, яким є або має бути суддя, вони дають змогу висвітлити те особливе, що відрізняє професію судді від інших професій. У діяльності судді реалізується значна кількість спеціальних якостей і навичок, що становлять ментальність особистості і визначають її творчий потенціал, а також індивідуальний стиль роботи. Суддя, здійснюючи державну діяльність, є носієм судової влади, його робота пов'язана з високими психоемоційними навантаженнями, особливо сьогодні.

Ключові слова: судова влада; суддя; мораль; етика; незалежність суддів; професійний добір.

Дослідження питання професійного добору, ефективного формування суддівського корпусу, морально-етичного аспекту професійної діяльності судді знайшли своє відображення у працях В. Тація, Ю. Грошевого, Е. Мурадян, М. Клеандрова, Ю. Шемшученка. Проте слід зазначити, що питання підвищення довіри народу до судової влади, забезпечення дотримання суддями морально-етичних стандартів поведінки є вельми актуальним і недостатньо дослідженим. Вказане зумовлює потребу у проведенні досліджень у цій царині.

Метою дослідження є висвітлення актуальних питань морально-етичних вимог, які висуваються до судді (кандидата на посаду судді), їх законодавчої регламентації, унеможливлення тиску та впливу на суддівський корпус у межах чинного законодавства, дотримання принципу незалежності судової влади в Україні.

Коли вести мову про сутність і значення професійних якостей судді, необхідно враховувати конституційно-правовий аспект формування суддівського корпусу, необхідно брати до уваги конституційно-закріплені принципи незалежності судової гілки влади на законодавчому рівні. Суддівський корпус має формуватися з кола осіб, які найбільше підходять за своїми професійними й особистими якостями на посаду судді. Це є одним із головних аспектів успішного проведення судової реформи та створення сильної і незалежної судової влади, що має високий авторитет у суспільстві.

Метою діяльності судової влади є забезпечення панування права. Відмінною рисою судової влади є дотримання у своїй діяльності не політич-

них, миттєвих мотивів, а норм права. Спори вирішуються на основі закону та правосвідомості суддів, на підставі їхнього внутрішнього переконання¹.

Однією з ознак демократичного суспільства є наявність у державі незалежної судової гілки влади. На нинішньому етапі розвитку суспільства питання вільного доступу до правосуддя є одним із найактуальніших.

У Висновку № 7 (2005) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про правосуддя та суспільство йдеться про те, що правосуддя є важливим компонентом демократичних суспільств. Воно має на меті вирішення спорів між сторонами і, шляхом ухвалення рішень, має відігравати як “нормативну”, так і “просвітницьку” роль, надаючи громадянам відповідні настанови, інформацію та гарантії щодо права і його практичного застосування.

Суди існують та сприймаються загалом громадськістю як належне місце для встановлення юридичних прав і обов’язків та вирішення пов’язаних із цим спорів. Суспільство ставиться з повагою та вірить у здатність судів здійснювати цю функцію².

При вирішенні “складних справ” виявляється суперечність філософсько-наукових поглядів щодо ідеї справедливості. У такому випадку справа не може бути вирішена шляхом “простого нормозастосування”, беручи до уваги однозначне філологічне розуміння певних правових положень, застосовуючи правила дедуктивної логіки. Тому не викликає сумніву, що судді, особливо при здійсненні конституційного судочинства, повинні застосовувати певні моральні принципи та цінності, які, зі свого боку, також не є остаточно визначені³.

Судова влада повинна бути компетентною. Компетентність можна характеризувати в одному з її значень як високий професіоналізм суддів, глибоке знання ними законів, вимог професійної етики, неухильне їх дотримання, уміння правильно розібратися в тій або іншій, іноді складній і заплутаній ситуації. Вона включає і великий життєвий досвід, досвід застосування законів, юридичної діяльності ще до взяття на себе обов’язків судді. Суддя повинен мати вищу юридичну освіту. Однак без постійного вдосконалення своїх знань, підвищення юридичної та загальної культури суддя неминуче “відставатиме” від вимог, яким повинен відповідати представник судової влади, зробиться некомпетентним. Тим часом люди, чиї долі вирішує суддя, чиї права й інтереси залежать від його рішення, мають право вимагати правосуддя “високої якості”. Кожен суддя повинен бути професіоналом високого класу⁴.

¹ В Маклаков (отв ред), *Конституционное право: словарь* (Юрист 2001).

² А Кавакін (упоряд), *Документи Консультативної ради європейських суддів: [офіц. вид.]* (Ін Юре 2015).

³ С Шевчук, *Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні* (2-ге вид, Реферат 2010).

⁴ Б Леко, *Юридична етика: навчальний посібник* (Книги-XXI 2008).

Людмила Скомороха

Суддя – символ справедливості, а справедливість поза торгом⁵. Останнім часом Україна стає яскравим прикладом того, як швидко можна зневільювати статус незалежної судової гілки влади постійним тиском і втручанням у її діяльність та статус.

Суддя – звичайна людина, яку можна залякати. Але суддю не лякають громадяни чи інвестори, які приходять до суду. Суддю може залякати лише влада – звільненням, кримінальними справами. Слід зрозуміти, що забезпечення суддів, гарантії незмінюваності – це ті гарантії, які надаються людям, а не суддям⁶.

Будь-які спроби втручання у діяльність судів із розгляду та вирішення конкретних справ ставлять під загрозу принципи здійснення правосуддя, передусім принцип незалежності та недоторканності суддів.

Процес призначення та звільнення суддів у державі повинен бути настільки чітким і прозорим, щоб неможливо було б навіть уявити корумпованість суддівського корпусу чи тиск на них. Ігнорування існуючих проблем може призвести до колапсу судової системи і фактичного “паралічу” державної влади, оскільки судова влада є однією зі складових державної влади країни.

Найактуальнішим питанням у сфері забезпечення справедливого правосуддя, безумовно, залишається підвищення статусу суддів у суспільстві, що передбачає підтвердження суддями на практиці своєї незалежності, безсторонності та професіоналізму⁷.

У сучасних умовах, за яких особа перебуває під постійним тиском суспільних, економічних та політичних проблем, і при цьому повинна дотримуватися законодавчо встановлених норм і правил поведінки, одним із головних факторів дотримання особою адекватної реакції на всі перипетії сьогодення є її стійка психоемоційність.

Психологічна структура діяльності судді зумовлює наявність певної структури психічних властивостей особистості (інтелектуальних, емоційно-вольових, комунікативних, морально-етичних), які потрібно опанувати для виконання функцій цієї діяльності⁸.

Переважним для зайняття посади судді (за умови інших рівних параметрів) повинна бути людина з таким “набором” (невичерпним, навіть непорушним) чеснот: особиста чесність, високий інтелект і культурний рівень, принциповість, раціональність, вдумливість, енергійність,

www.pravoua.com.ua

⁵ Э Мурадян, *Судебное право* (Юридический центр Пресс 2007) 334.

⁶ Павліна Каменських, ‘У Верховному судді хочуть найняти піар-компанію і застерігають від наступу на свою незалежність’ (*Закон і Бізнес*, 21.09.2019) <https://zib.com.ua/ua/139312-u_verhovnomu_sudi_hochut_naunyati_piar-kompaniyu_i_zasteriga.html> (дата звернення: 27.09.2019).

⁷ *Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць. Вип. 32* (Ківалов С ред, Фенікс 2007) 117.

⁸ Е Чуева, ‘Психодиагностическое обследование личности кандидатов на должности судей как одна из составляющих повышения качества правосудия и эффективности судебной системы’ (2010) 2 Администратор суда 15-9.

цілеспрямованість, об'єктивність, доброта, безсторонність, врівноваженість, справедливість, незворушність, емоційна стійкість, сумлінність, завзятість, незалежність, організованість, непідкупність, гуманізм, старанність, працьовитість, добродушність, терпимість, витримка, комунікабельність, здатність застосовувати судову владу розумно тощо⁹.

Відповідно до ст. 83 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” кваліфікаційне оцінювання проводиться Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (далі – Комісія) з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними законом критеріями¹⁰.

Положенням про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення (далі – Положення), зокрема, встановлено, що відповідність судді критерію професійної компетентності оцінюється (встановлюється) за такими показниками: рівень знань у сфері права, рівень практичних навичок та умінь у правозастосуванні, ефективність здійснення правосуддя, діяльність щодо підвищення фахового рівня. Відповідність судді критерію особистої компетентності визначається за показниками тестувань особистих морально-психологічних якостей та загальних здібностей, такими як когнітивні якості особистості, емотивні якості особистості, мотиваційно-вольові якості особистості, і оцінюються на підставі висновку про підсумки таких тестувань (у разі їх проведення), за результатами дослідження інформації, яка міститься у суддівському досьє, і співбесіди. Тестування особистих морально-психологічних якостей та загальних здібностей проводиться у разі ухвалення Комісією відповідного рішення та за визначеною у ньому методикою. Метою тестувань особистих морально-психологічних якостей та загальних здібностей є оцінювання показників особистої, соціальної компетентності, професійної етики та доброчесності судді (кандидата на посаду судді)¹¹.

Під час конкурсу до Верховного Суду, після складення усіх чотирьох тестів судді спілкуються з професійним психологом для уточнення результатів та остаточного визначення рівнів показників, що вимірюються тестами. За результатами спілкування з суддею психологи складають висновок про підсумок тестувань, який передається Комісії. Зі свого боку Комісія переводить показники висновку у бальну шкалу та визначає під-

⁹ М Клеандров, *Статус судьи: учебное пособие* (Сибирская издательская фирма РАН 2000) 88-9.

¹⁰ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>> (дата звернення: 05.10.2019).

¹¹ Положення про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення, затверджене рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 3 листопада 2016 р. № 143/зп-16 (у редакції рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 13 лютого 2018 р. № 20/зп-18) <<https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/polozhennia.pdf>> (дата звернення: 02.09.2019).

Людмила Скомороха

сумкові бали, які отримав суддя за результатами тестування особистих морально-психологічних якостей і загальних здібностей. Результати психологічного тестування мали б показувати, наскільки суддя відповідає професіограмі – портрету (вимогам), якому (яким) має відповідати особа, що працює або хоче працювати суддею. Комісія повідомила, що будь-які дослідження, спрямовані на створення професіограми судді, за її ініціативою не проводяться. Сама ж професіограма, за інтерпретацією Комісії, є переліком показників, який міститься у Положенні. У ньому міститься лише набір показників, за яким Комісія проводить оцінку, однак не вказано, який рівень прояву того чи іншого показника вважається оптимальним для судді і чому. Ймовірно, це пов'язано з небажанням Комісії обговорювати визначені нею ж оптимальні критерії¹².

При розгляді питання професійно-психологічних критеріїв посади судді, спроможності особи виконувати функцію судді є очевидною необхідність перевірки, так би мовити, “фільтрації” як претендентів, так і осіб, які вже перебувають на посаді. Потрібно, щоб кандидат у судді усвідомив свою спроможність вирішувати долі інших людей, брати відповідальність за прийняте рішення як із професійного, так і з морально-етичного боку. Суддя, який певний час обіймає посаду, має усвідомлювати необхідність професійного зростання, поглиблення знань та вмінь і, безперечно, не втрачати людяності при вирішенні кожної конкретної справи. Всі ці питання перестають бути теоретичними, коли окремо взятий громадянин прагне судового захисту, відновлення справедливості.

Особисті якості судді важко виміряти, це певний латентний параметр. Можна вести мову про оцінку таких якостей, проте це тягне за собою іншу проблему – визначення критеріїв та системи, за якою має здійснюватися така оцінка. Поведінка людини, її вчинки можуть дати можливість скласти її морально-психологічний портрет, систему цінностей. Морально-етична складова особи – судді завжди перебуває під пильною увагою громадськості. У зв'язку з цим суддя повинен володіти відповідними особистісними та морально-психологічними якостями, такими як прагнення до бездоганної поведінки, високий рівень відповідальності, шанобливе, уважне ставлення до інших людей, вміння слухати, особиста гідність і самоповага, самокритичність, самоконтроль, стресостійкість, чесність, совісність, гуманність, незалежність, принциповість, порядність тощо.

У коментарі до Кодексу суддівської етики (далі – Кодекс) зазначено, що під суддівською етикою розуміють певну систему базових принципів

¹² Роман Куйбіда та інші, *Кваліфікаційне оцінювання суддів 2016-2018: проміжні результати* <https://prosud.info/Qualification_Report_Full_EU.pdf> (дата звернення: 19.08.2019).

регламентації поведінки суддів у суді та позасудової поведінки, які побудовані на особливостях професійної діяльності судді та створені для підтримки суддівських стандартів, діють об'єктивно і незалежно з метою збільшення значущості існуючих правових норм та правил поведінки для суддів. Детальний аналіз сучасного правового життя вказує на активізацію та посилення впливу етичних норм в Україні¹³.

Рішення Ради суддів України від 15 червня 2018 р. № 26 і № 27 про створення робочої групи для внесення змін до Кодексу зумовлено, перш за все, змінами у законодавстві, які стосуються судової влади. Серед них: зміни до Конституції України в частині “Правосуддя”, прийняття Закону України “Про судоустрій і статус суддів”, формування нового Верховного Суду та прийняття нових процесуальних кодексів. Все це, безумовно, потребує певного перегляду підходів до стандартів поведінки як суддів, так і працівників апарату судів, що разом сприятиме підвищенню рівня ефективності органів правосуддя і довіри громадян до судової влади загалом¹⁴.

В оновленому Кодексі мають бути забезпечені гарантії суддівської незалежності, суддя має бути убезпечений від безпідставного притягнення до відповідальності. Так, значної ваги набувають, зокрема: ст. 4 (порушення правил етичної поведінки, встановлених Кодексом, не можуть самі собою застосовуватись як підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та визначати ступінь їх вини); ст. 18 (суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї); ст. 20 (участь судді у соціальних мережах, інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування у мережі Інтернет є допустимим, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади).

Суддя має дотримуватися високих професійних і моральних стандартів поведінки. Негативна суспільна думка та можлива критика або спроба тиску на суддю при здійсненні ним правосуддя не мають впливати на прийняття ним рішень у конкретних справах. Порушення суддею будь-яких правових або моральних норм негативно впливає на авторитет судової влади в суспільстві.

Безперечно, зміни законодавства, умов життя судді з урахуванням широкого використання суддями соціальних мереж та інших засобів

¹³ Микола Кравчук, ‘Етичні норми в правовому регулюванні суспільних відносин: теоретико-правовий аспект’ в *Професійна етика судового процесу: матеріали круглого столу (24 листопада 2017 року)* (Національна академія прокуратури України 2018) 52.

¹⁴ ‘У Раді суддів України оновлюватимуть Кодекс суддівської етики та Правила поведінки працівників суду’ (*Рада суддів України*, 26.09.2018) <<http://rsu.gov.ua/ua/news/u-radi-suddiv-ukraini-onovluvatimut-kodeks-suddivskoi-etiki-ta-pravila-povedinki-pracivnikiv-sudu>> (дата звернення: 27.09.2019).

Людмила Скомороха

обміну та розповсюдження інформації вимагають змін й удосконалення стандартів поведінки судді. Відповіді на запитання – чому кандидат хоче стати суддею? – не можуть бути формальними, а повинні допомагати у визначенні психологічного портрета кандидата, для чого, звичайно, потрібні відповідні рекомендації фахівців.

Відповідно до Висновку № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про принципи та правила, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема питання етики, несумісної поведінки та неупередженості. Суспільна довіра та повага до судової влади є гарантіями ефективності судової системи: поведінка суддів у їхній професійній діяльності, зрозуміло, розглядається громадськістю як необхідна складова довіри до судів. Принципи професійної поведінки повинні формуватися самими суддями. Ці принципи мають бути інструментами саморегулювання, що виникають у межах судової системи та дають можливість судовій владі бути легітимною, діючи в межах загальноприйнятих стандартів етики¹⁵.

Вища рада правосуддя у 2019 р. ухвалила рішення про відмову у внесенні подання Президентові України про призначення кандидата на посаду судді Верховного Суду. З рішення Вищої ради правосуддя, оприлюдненого на офіційному вебсайті, вбачається, що кандидат на засіданні підтвердив, що має обліковий запис у соціальній мережі “Фейсбук”, який ідентифікується його портретом і латинською транслітерацією імені та прізвища. Також на уточнююче запитання кандидат підтвердив, що останньою публікацією в його обліковому записі було поширення посилання на музичний твір, розміщений на ресурсі “Ютуб”. Переглядом змісту публікацій, розміщених на відповідному обліковому записі, встановлено, що кандидат поширював на своїй сторінці у мережі “Фейсбук” нецензурні вислови та заклики до насильства. Згідно зі статтями 1, 3 Кодексу суддя повинен бути прикладом неухильного додержання вимог закону й принципу верховенства права, присяги судді, а також високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду. Суддя має докладати всіх зусиль для того, щоб, на думку розсудливої, законслухняної та поінформованої людини, його поведінка була бездоганною. Авторитет суду та його рішень багато в чому пов’язується з авторитетом судді, оцінкою його поведінки як у сфері судочинства, так і поза межами професійної (службової) діяльності¹⁶.

www.pravo.ua.com.ua

¹⁵ Кавакін (н 2).

¹⁶ Рішення Вищої ради правосуддя від 8 квітня 2019 р. № 1075/0/15-19 <<http://www.vru.gov.ua/act/18031>> (дата звернення: 23.09.2019).

Поведінка судді у професійній сфері та особистому житті (поза робочим часом) сприймається в суспільстві як невід’ємна частина довіри до судової влади. Законодавче закріплення в Україні вимог і критеріїв, які давали б можливість надати професійну оцінку спроможності судді виконувати професійні обов’язки ефективно з урахуванням його професійних, особистих здібностей протягом усього строку перебування на посаді, спонукало б до підвищення довіри до судового корпусу.

Поведінці судді та його приватному життю, наприклад, у Великій Британії, пред’являються досить високі вимоги, так само як і адвокатів, що висуваються на суддівську посаду. Характеру майбутнього судді і його поведінці в суспільстві відводиться значне місце. Участь у будь-якому публічному скандалі, лише зі згадкою імені у пресі, є перешкодою для просування судді по службі і для призначення на суддівську посаду адвоката. Стосовно характеру, то вважається, що англійський суддя повинен володіти хорошим характером і манерами, бути люб’язним із адвокатами, свідками й присяжними. Йому повинно бути властиве почуття гумору, але, однак, не надмірне. Він повинен володіти терпінням та умінням слухати, не перебиваючи, що є основною якістю характеру судді¹⁷.

А. Коні вказував, що довіра до судді є необхідною умовою його діяльності. Він живий і самостійний виразник цілей законодавця в додатку їх до явищ повсякденного життя. Між вказівками його совісті і свавіллям є величезна різниця. Те, що називається “суддівською совістю”, тобто сила, що підтримує суддю і вносить особливий, піднесений сенс у справу, яку він творить¹⁸.

Висновки. Беручи до уваги все сказане вище, стає очевидним питання, чому останнім часом суспільство все більше схильне до розгляду роботи судді виключно через призму негативу, можливості притягнення його до відповідальності, визначення підстав та умов, за яких на суддю буде накладено стягнення. Можливо, одним із аспектів цієї проблеми є дефіцит моральності в поведінці суддів. Коли йдеться про проблеми, наявні у суддівському корпусі, то очевидним стає запитання – з кого складається такий корпус і на яких засадах відбувається його формування?

Одним з елементів професійності судді є професійний обов’язок, пов’язаний із професійною честю, етичністю, моральністю, постійним підвищенням майстерності, вихованням у людей поваги до закону. Особливе місце у судовій діяльності займає суддівське сумління, яке формується на основі правових та етичних вимог. Суддівське сумління

¹⁷ Т. Апарова, *Суды и судебный процесс Великобритании. Англия, Уэльс, Шотландия* (Триада Лтд 1996).

¹⁸ А. Коні, *Уголовный процесс: нравственные начала* (Современный гуманитарный институт 2000).

змушує суддю діяти відповідно до своїх моральних переконань і професійних обов'язків.

Професійні якості судді – це певний набір характеристик, які мають вказувати на те, яким є або має бути суддя, вони дають змогу висвітлити те особливе, що відрізняє професію судді від інших професій. У діяльності судді реалізується значна кількість спеціальних якостей і навичок, що становлять ментальність особистості і визначають її творчий потенціал, а також індивідуальний стиль роботи. Суддя, здійснюючи державну діяльність, є носієм судової влади, його робота пов'язана з високими психоемоційними навантаженнями, особливо сьогодні.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Aparova T, *Sudy i sudebnyj process Velikobritanii. Anglija, Ujel's, Shotlandija [The Courts and the Court Process in the UK. England, Wales, Scotland]* (Triada Ltd 1996) (in Russian).
2. Kleandrov M, *Status sud'i: uchebnoe posobie [The Status of Judge: Training Manual]* (Sibirskaja izdatel'skaja firma RAN 2000) (in Russian).
3. Koni A, *Ugolovnyj process: npravstvennye nachala [Criminal Process: Moral Foundations]* (Sovremennyj gumanitarnyj institut 2000) (in Russian).
4. Kuibida R ta inshi, *Kvalifikatsiine otsiniuvannia suddiv 2016-2018: promizhni rezultaty [Qualification Assessment of Judges 2016-2018: Interim Results]* <https://prosud.info/Qualification_Report_Full_EU.pdf> (accessed: 19.08.2019) (in Ukrainian).
5. Leko B, *Yurydychna etyka: navchalnyi posibnyk [Judicial Ethics: Training Manual]* (Knyhy-XXI 2008) (in Ukrainian).
6. Murad'jan Je, *Sudebnoe pravo [Judicial Law]* (Juridicheskij centr Press 2007) (in Russian).
7. Shevchuk S, *Sudova pravotvorchist: svitovyi dosvid i perspektyvy v Ukraini [Court Lawmaking: World Experience and Prospects in Ukraine]* (2-he vyd, Referat 2010) (in Ukrainian).

Edited books

8. *Aktualni problemy polityky. Zbirnyk naukovykh prats [Urgent Issues of Politics. Collected Scientific Papers]* vyp 32 (Kivalov S red, Feniks 2007) (in Ukrainian).
9. Kavakin A (uporiad), *Dokumenty Konsultatyvnoi rady yevropejskykh suddiv: [ofits. vyd.] [Documents of the Consultative Council of European Judges: [Official Publication]]* (In Yure 2015) (in Ukrainian).
10. Kravchuk M, 'Etychni normy v pravovomu rehuliuванні suspilnykh vidnosyn: teoretyko-pravovyi aspekt' ['Ethical Norms in the Legal Regulation of Public Relations: Theoretical and Legal Aspect'] v *Profesiina etyka sudovoho protsesu: materialy kruhloho stolu (24 lystopada 2017 roku) [Professional Ethics of Court Process: Materials of the Round Table (November 24, 2017)]* (Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy 2018) (in Ukrainian).
11. Maklakov V (otv red), *Konstitucionnoe pravo: slovar' [Constitutional Law: Dictionary]* (Jurist 2001) (in Russian).

Journal articles

12. Chueva E, 'Pshodiagnosticheskoe obsledovanie lichnosti kandidatov na dolzhnosti sudej kak odna iz sostavljajushhih povyshenija kachestva pravosudija i jeffektivnosti sudebnoj sistemy' ['Psychodiagnostic Examination of Personality of Candidates for Judicial Posts as One of the Components of Improving the Quality of Justice and the Efficiency of the Judicial System'] (2010) 2 Administrator suda 15-9 (in Russian).

Websites

13. 'U Radi suddiv Ukrainy onovliuvatymut Kodeks suddivskoi etyky ta Pravyla povedinky pratsivnykiv sudu' ['The Council of Judges of Ukraine Will Update the Code of Judicial Ethics and the Rules of Conduct of Court Staff'] (*Rada suddiv Ukrainy*, 26.09.2018) <<http://rsu.gov.ua/ua/news/u-radi-suddiv-ukraini-onovluvatimut-kodeks-suddivskoi-etiki-ta-pravila-povedinki-pracivnikiv-sudu>> (accessed: 27.09.2019) (in Ukrainian).
14. Kamenskykh P, 'U Verkhovnomu suddi khochut nainiaty piar-kompaniiu i zasterihait vid nastupu na svoiu nezalezhnist' ['The Supreme Court Intends to Hire a PR Company and Warn That Its Independence May Not Be Encroached'] (*Zakon i Biznes*, 21.09.2019) <https://zib.com.ua/ua/139312-u_verhovnomu_sudi_hochut_naynyati_piar-kompaniyu_i_zasteriga.html> (accessed: 27.09.2019) (in Ukrainian).

Liudmyla Skomorokha

MORAL AND ETHICAL COMPONENTS OF THE POST OF JUDGE IN UKRAINE

ABSTRACT. The article examines the principles according to which the judiciary is formed in Ukraine. The author highlights the need for updating of the standards of judge conduct in legislation, taking into account that judges widely use social media and other means of information exchange and dissemination. It is emphasized that one of major problems which the judiciary now faces is the need to restore the trust of citizens and society in the judiciary ensuring that every person feels respect for those who wear the judge robe.

The high level of requirements to professional training, moral, ethical and other personal qualities of persons applying for the post of judge necessitates the use of modern methods by which a personality can be examined.

The purpose of the article is to highlight and to emphasize the relevance of the issue of moral and ethical requirements to the judge (candidate for the post of judge), and their legislative regulation. As well as preventing any pressure and influence on the judiciary within the framework of current legislation, and ensuring compliance with the principle of independence of the judiciary in Ukraine.

Ukraine is in the period of ongoing search for and improvement of the ways to form the independent judicial branch of power. However, these processes should not hinder the operation of court and admittance of new judges, since life does not stand still and the judiciary needs constant updating.

Building up the judiciary by engaging the persons most eligible for the post of judge by their professional and personal qualities is one of the key aspects conducive to the successful completion of the judicial reform and the establishment of the strong and independent judiciary with high authority in society.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2019 • № 11 • 281-292

Людмила Скомороха

The author comes to the conclusion that now it becomes obvious why in recent years society is increasingly inclined to regard the work of judge exclusively through the negative prism, in terms of bringing a judge liable under law, or of determining the grounds and conditions under which a penalty may be imposed on a judge. One of the aspects inherent in this problem is the lack of morality in the conduct of judges. When it comes to problems within the judiciary, the question clearly arises who are members of the judiciary and what principles it is formed upon.

One of the elements of judge's professionalism is the professional duty associated with professional honor, ethics, morality, lifelong improvement of skills, and facilitating the respect for law among the general public. In activities of the judge's profession, of particular importance is judicial conscience which is formed on the basis of legal and ethical requirements. This judicial conscience drives a judge to act in accordance with his or her moral convictions and professional duties.

Professional qualities of a judge are a certain set of characteristics that should indicate what a judge is or should be, they allow highlighting the special thing that distinguishes the profession of judge from other professions. The judge's activity is the domain where a great many special qualities and skills are realized that make up mentality of a person and determine his or her creative potential, and where the individual style of work is manifested. A judge, conducting the state activity, is the bearer of judicial power; a judge's work involves high psycho-emotional load, especially today.

KEYWORDS: judicial power; judge; morality; ethics; independence of judges; professional selection.